

TARIMSAL GİRDİ KULLANIMI VE POLİTİKALARI

Haydar ŞENGÜL¹ Erdoğan GÜNEŞ²
Metin ARTUKOĞLU³ Halil KIZILASLAN⁴

Özet

Ülkemizde tarımda girdi kullanımı bakımından önemli yol kat etmemize karşın 1990'lı yıllara kadar tarım destekleri içinde hatırı sayılır bir payı olan girdi destekleri, günümüzde oldukça önemsiz bir düzeye gerilemiştir. Girdi olarak yalnızca gübre ve mazota verilmekte olan girdi desteklerinin toplam destekler içindeki payı % 15'lere gerilemiştir. Oysa girdi desteklerinin tarım politikalarının başarısında diğer politika araçlarını tamamlayıcı bir rolü vardır. Yetersiz olarak verilen girdi destekleri de alan bazlı verilmektedir. Desteğin bu tarz verilmesi girdi kullanım miktarı üzerinde etkili olmamakta ve üreticinin teknik ve ekonomik olarak etkin girdi kullanım düzeyi için motivasyonu sağlayamamaktadır. Çevre ile yakından ilişkili olan tarımsal girdi kullanımı bu güne kadar bu yanı ile kurgulanmamıştır. Girdi politikaları çevre politikaları ile ilişkilendirilerek geleceğe yönelik yeniden biçimlenmelidir.

GİRİŞ

Tarımsal üretim, temel girdi olarak tohumluk ve damızlık gibi canlı materyali, diğer girdilerle birlikte kullanarak biyolojik son ürünlere dönüştürme sürecidir. Biyolojik, canlı bir üretim olması bakımından diğer tüm üretim süreçlerinden farklı ve özgün bir üretimdir. Tarımın biyolojik olma özelliği gereği elde edilen son ürünlerin kullanım ve değişim olgunluğuna erişmesi belli bir süre gerektirmekte, ürünün hasat dönemine kadar geçen süre boyunca gerekli girdilerin kullanımını zorunlu kılmaktadır. Gübre, ilaç, yem gibi tarımsal girdilerin kullanımın zamanında gerçekleştirilmesi gerekmektedir. Tarımsal üretimde girdi kullanımının bir diğer önemi de, dışsal ekolojik koşullar dışında tarımsal ürün arzını belirleyen en önemli faktör olmasıdır. Dolayısıyla üretim maliyetini, teknolojik gelişmeyi, rekabet edilebilirliği önemli ölçüde girdi kullanımı belirlemektedir. Tarımsal üretimini sürdürülebilirliği, üreticilerin tarımsal girdilere kolay ve kesintisiz bir şekilde erişebilmelerine, satın alabilmelerine ve üretimde kullanabilmelerine bağlıdır.

Ülkemiz tarımının modernleşme sürecine geriye dönüp bir göz atıldığında, tarımda modernleşmenin tarihi bir anlamda girdi kullanımı ya da girdi bileşimindeki değişimin de tarihi olduğu görülebilir. İkinci Dünya Savaşı sonrası 1940'lı yılların sonu ve 1950'li yıllarda tarım traktörleri, alet ve makinelerin kullanım düzeyi hızlı bir şekilde artmış, 1950'li yılların sonu ve 1960'lı yıllarda yapay gübre kullanımı yaygınlaşmış, 1960'lı ve 1970'li yıllar da yüksek verimli ıslah çeşitlerine ait tohumluk ile ilaç kullanımının yaygınlaştığı yıllar olmuştur. Tüm bu gelişmeler, büyük ölçüde kamu yayım hizmetleri yardımıyla ve devletin özendirici ve destekleyici politikalar izlemesiyle gerçekleşmiştir.

Üreticilerin tarım sektöründe kalabilmeleri için sektörden kararlı ve yeterli bir gelir sağlamaları gerekir. Tarımsal üretimin doğal koşullara bağımlılığı, tarım ürünlerinin arz ve talep esnekliklerinin düşük olması gibi özellikleri tarım ürünleri fiyatlarının risk ve belirsizliğe açık olmasına dolayısıyla üretici gelirlerinde de karasızlığa yol açmaktadır. Tarım politikalarının değişmez amaçlarından biri de üretici gelirlerinde istikrar sağlamaktır. Girdi kullanımına yönelik politikalar, bu amacın gerçekleştirilmesinde önemli bir araç olarak kullanılabilirlerdir.

¹ Prof. Dr., Çukurova Üniversitesi, Ziraat Fakültesi, Tarım Ekonomisi Bölümü

² Doç. Dr., Ankara Üniversitesi, Ziraat Fakültesi, Tarım Ekonomisi Bölümü

³ Doç. Dr., Ege Üniversitesi, Ziraat Fakültesi, Tarım Ekonomisi Bölümü

⁴ Doç. Dr., Gaziosmanpaşa Üniversitesi, Ziraat Fakültesi, Tarım Ekonomisi Bölümü

Tarım sektörü, geriye doğru bağlantılarının bulunduğu tarım dışı sektörlerin, üretimlerini girdi olarak kullanarak bu sektörler için kararlı ve iyi bir pazar görevi görür. Bu yolla sektörün ekonomiye eklenmesi gerçekleşmiş, tarım dışı sektörlerle talep ve gelir yaratarak ekonomiye önemli katkılar sağlanmış olmaktadır. Bunun yanında, toplumda duyarlılığın giderek arttığı ve kırılğan sorunlar olan çevre ve gıda güvenliği sorunları gübre ilaç gibi kimyasal tarım girdilerinin kullanım ile yakından ilgilidir. Bu bakımdan da tarımsal girdi kullanımını giderek önemli bir hal almaktadır.

Bu bildiriye, destekleme politikasına konu olan bazı tarımsal girdilerin kullanımı, bu girdilere yönelik politikalar incelenmiş, sorunlar ortaya konulmaya çalışılmış ve öneriler sunulmuştur.

GİRDİ KULLANIMI

Gübre

Üzerinde sürekli tarım yapılan toprakların verimliliğini sürdürebilmesi dolayısıyla bitki yetiştiriciliğine elvermesi ancak yetiştirilen bitki ile kaldırılan veya çeşitli şekillerde kaybolan bitki besin elementlerinin toprağa yeniden kazandırılması ile olanaklıdır. Bu bakımdan yapay gübre tarımsal üretimin vazgeçilemez girdilerindendir. Hammaddesi büyük ölçüde dışa bağımlı, fiyatları petrol fiyatlarından doğrudan etkilenen bir tarımsal girdidir gübre.

Ülkemizde 1986'ya kadar gerek üretimde gerekse de tedarik ve dağıtımda kamunun egemen olduğu gübre sektörü, bu tarihten sonra liberalize edilmiş, fiyat, dış alım ve dışsatımı serbestleştirilmiş, özel sektör teşvik edilmiştir. Ülke tarımına traktör, makine, gübre ilaç temel girdileri tedarik etme ve pazarlama amacıyla faaliyet göstermiş olan Türkiye Ziraat Kurumu (TZDK) gübre pazarlamasında 1986'ya kadar bir kamu tekeli konumundaydı. Sektörün serbestleştirilmesiyle Pazar payı giderek azalan kurum sonunda 1998-2000 yıllarında bağılı bir çok işletmesi özelleştirilerek, pek çok birimi kapatılarak işlevsizleştirilmiş ve yok edilmiştir. Yine sektörde kamuya ait iki önemli üretim birimi olan Türkiye Gübre Sanayi A.Ş (TUGSAŞ) ve İstanbul Gübre Sanayi A.Ş. özelleştirilmiştir.

Gübre tüketimi son dönemde bitki besin maddesi olarak 2 milyon ton dolayında bir kararlılık kazanmıştır. Fiziki miktar olarak da gübre tüketimi 4-5 milyon ton arasında seyretmektedir. 1995-2008 yılları arasındaki gübre tüketimi ve gübre çeşitlerinin tüketimdeki ağırlığına göre hesaplanmış ağırlıklı ortalama gübre fiyatı Çizelge 1'de sunulmuştur. Çizelgeden görülebileceği gibi gübre tüketimi büyük ölçüde gübre fiyatlarından etkilenmektedir. Gübre fiyatlarının aşırı ölçüde arttığı 2007 ve 2008 yıllarında gübre tüketimi önemli ölçüde gerilemiştir. 2008 yılı ağırlıklı ortalama olarak gübre fiyatı 2006 yılının 2,5 katına ulaşmıştır. Son yıllardaki gübre fiyatlarındaki aşırı artış, enerji tarımının genişlemesi nedeniyle dünya gübre talebinin artması, hammadde fiyatlarında özellikle petrol ve doğal gaz fiyatlarındaki yükselmeye bağlanmaktadır. Gübre fiyatlarındaki aşırı artış, talebin daralmasına yol açmış, Küresel ekonomik krizin de etkisiyle daralan talep nedeniyle günümüzde hafif de olsa gübre fiyatları gerileme eğilimine girmiştir. Yüksek gübre fiyatları nedeniyle gübre ve gübreleme giderleri toplam üretim maliyetleri içinde ürünlere göre değişmekle beraber %20 – 35 pay almaktadır.

Çizelge 1. Yıllara Göre Gübre Fiyatları (TL/Ton) ve Gübre Kullanımı (Bin ton)

	1995	2000	2005	2006	2007	2008
Ağırlıklı ortalama fiyat	7,6	84,1	364,6	375,5	488,9	939,2
Fiziki gübre kullanımı	4 386	5 294	5 199	5 367	5 148	4 129
Toplam Bitki Besin Maddesi	1 700	2 089	2 068	2 111	1 982	1 551

Kaynaklar: TKB TUGEM, DPT

Bitki Koruma Ürünleri

Bitki ve bitkisel ürünlerin zararlı ve hastalıklarına karşı korunarak istenilen miktar ve kalitede verim elde edilmesi amacıyla yapılan mücadelenin temel girdisi tarım ilaçlarıdır. Tekniğine uygun yapılan koruma çalışmaları verim kaybını önlerken, aşırı ve bilinçsiz tarım ilacı kullanımı da insan ve hayvan sağlığını olumsuz etkilerken çevreye de önemli zararlar verebilmektedir. Tarım ilaçları sektörü etkili hammaddenin tamamına yakını dışardan ithal edilen, formülasyon ve ambalaj sanayi görünümündedir.

Ülkemizde kullanılan bitki koruma ürünleri fiziki miktar ve etkili madde olarak çizelge 2’de verilmiştir. 2008 yılı itibariyle fiziki olarak bitki koruma ürünü kullanımı yaklaşık 46 bin tona ulaşmıştır. Bunun etkili madde olarak karşılığı ise yaklaşık 23 bin tondur. Bölgeler arasında üretim yoğunluğuna bağlı olarak tarım ilacı kullanımı arasında önemli farklılıklar bulunmaktadır. Akdeniz, Ege ve Marmara bölgeleri diğer bölgelere göre daha fazla tarım ilacının kullanıldığı bölgelerdir. Toplumda gıda güvenliğine giderek daha fazla önem verilmesi eğilimi bitki koruma alanının düzenlemelerle daha sıkı denetim altına alınmasına ve izlenmesine yol açacaktır.

Çizelge 2. Yıllara Göre Bitki Koruma Ürünleri Kullanımı (Ton)

	1995	2000	2005	2008
Aktif madde miktarı	13 370	12 257	19 851	22 899
Bitki koruma ürünü miktarı	33 924	33 548	44 335	46 052

Kaynak: TKB Koruma Kontrol Genel Müdürlüğü

Mazot

Son yıllarda fiyatının aşırı yükselmesi nedeniyle üretim maliyetleri içindeki payının giderek artması, üzerindeki dolaylı vergi yükünün aşırı olması tartışmaları tarımda kullanılan mazotun desteklenmesi sonucuna yol açmıştır. Tarımda mazot kullanımı yıllara göre giderek artmaktadır. Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı verilerine göre 2007 yılı tarımda petrol kullanımı 3,5 milyon tonu bulmuştur (Çizelge 3.). Ülkemizde mazot fiyatları oldukça yüksektir. Pompa satış fiyatının yaklaşık % 60’ı vergidir (Dellal ve ark., 2007). Ülkemiz bu haliyle mazot fiyatı OECD ülkeleri arasında en pahalı 3. ülkedir. Gelişmiş ülkelerde de petrol ürünleri üzerindeki vergi yükü ülkemize benzer şekilde yüksektir ancak tarımda kullanılan mazot yüksek oranda desteklenmektedir örneğin Fransa’da tarımda kullanılan mazot %40 daha ucuzdur.

Çizelge 3. Tarımda Enerji Kullanımı (Bin Ton Petrol Eşdeğeri)

Yıllar	Petrol	Elektrik	Toplam
2000	2 735	338	3 073
2005	2 990	369	3 359
2006	3 226	382	3 608
2007	3 516	428	3 944

Kaynak: Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı

GİRDİ POLİTİKALARI

2000’li yıllara gelinceye kadar destekleme fiyat politikaları, destekleme alımları ve girdi destekleri tarım politikasının yaygın şekilde başvurulan araçları olmuştur. Seçim dönemlerine bağlı olarak destekleme kapsamına alınan ürün sayısı ve destekleme fiyatları önemli ölçüde farklılık

gösterse de köylüler ve siyasetçiler oyunun kurallarını benimsemiş ve kanıksamış gibiydiler. 2000'li yıllarla birlikte tarım politikalarında İMF, Dünya Bankası telkin ve zorlamalarıyla keskin dönüşümler yaşandı. Dünya Bankası ile yapılan kredi anlaşması sonucu ortaya çıkan Tarım Reformu Uygulama Projesi (TRUP) politika tercihlerindeki köklü dönüşümlerin görülebileceği bir belge niteliğindedir. Projede görülebileceği gibi üretimle ilintisi kurulmayan, alan bazlı Doğrudan Gelir Ödemelerinin (DGD) alışlagelen politika araçları yerine konulması ve fiyat, girdi ve kredi desteklerinin aşamalı olarak kaldırılması, Belli ürünlerde üreticilerin alternatif ürünlere yönelmesini sağlanması Tarım Satış Kooperatiflerinin yeniden yapılandırılması, gibi köklü değişimler öngörülmektedir.

2006 yılında çıkarılan 5488 Sayılı Tarım Kanunu bu çabaların sonucu çıkarılmış, Dünya Bankası kaynaklı politikalarından elde edilmiş deneyimler ışığında tarımı düzenlemeye yönelmiş bir metindir. Bu kanunda destekleme araçları olarak; Doğrudan Gelir Desteği, Fark Ödemesi, Telafi Edici Ödemeler, Hayvancılık Destekleri, Tarım Sigortası Ödemeleri, Kırsal kalkınma Destekleri, Çevre Amaçlı Tarım Arazilerini Koruma Destekleri ve Diğer Destekleme Ödemeleri sıralanmaktadır. Girdi destekleri diğer destekleme ödemeleri arasında geçmektedir ve Destekleme Kurulunun önerisiyle Bakanlar Kurulu tarafından belirlenir denilmektedir. Kanunun getirdiği önemli bir yenilik de tarım destek bütçesinin GSMH'nin %1'inden az olamayacağını hükmetmesidir (Madde 21). Ancak ne var ki kanunun çıktığı günden bu güne hiçbir yıl bu maddenin gereği gerçekleştirilememiştir.

Gübre Desteği

Petrol krizi ile birlikte artan gübre fiyatları nedeniyle başlatılan gübre desteği ödeme şekli ve miktarı dönemlere göre değişmekle birlikte 2001 yılına kadar sürdürülmüştür. 2001 yılında Bakanlar Kurulu Kararı ile gübre desteklemesine son verilmiştir. Gübre desteği, daha önce verilen desteklerden tümüyle farklı bir şekilde alan bazlı olarak 2005 yılında verilmiş, 2006 yılında verilmemiş, 2007 yılı seçim yılı olması sebebiyle yeniden verilmiştir. 2009 yılı gübre desteği için 50 dekar üzerinde ekiliş alanına sahip üreticilere toprak analizi yaptırma koşulu getirilmiştir. 50 dekarın altında ekiliş alanına sahip üreticilerden toprak analizi koşulu aranmamaktadır. Verilen desteklerden yararlanmak için Çiftçi Kayıt Sistemine dahil olmak gerekmektedir.

Çizelge 4. Gübre Desteği (TL/Dekar)

Ürün grubu	2008	2009
Süs Bit. Özel çayır mera ve orman emvali	2,70	3,00
Hububat, yem, baklagiller, yumru bit. Sebze, meyve	3,83	4,25
Yağlı tohum, endüstri bitkileri	5,40	5,50
Toprak Analizi desteği	2,25	2,50

Mazot Desteği

Gübre desteğinde olduğu gibi alan bazlı bir destek olan mazot desteği, petrol fiyatlarındaki artış nedeniyle ilk kez 2003 yılında verilmeye başlanmıştır. Çiftçi kayıt sistemine kayıtlı üreticilerin yararlanabileceği mazot desteği 3,9 YTL dekar olarak açıklanmıştır. Dekara ortalama 8 litre mazot kullanılacağı hesaplanmış, bunun yaklaşık % 35'i destek olarak verilmiştir. 2004 yılında açıklanmayan mazot desteği 2005 yılında yeniden verilmeye başlanmıştır. Mazot desteğinde 2005 yılı için getirilen yenilik ürün gruplarına göre farklı destek verilmesi olmuştur. Buna göre süs bitkileri, özel çayır mera, orman alanları için dekar başına 5 litre, hububat yem bitkileri, baklagiller ve yumru bitkiler için dekar başına 8 litre, yağlı tohumlu bitkiler ve endüstri bitkileri için dekar başına 15 litre mazot kullanılacağı varsayılmış ve bunun % 15'nin destek olarak verilmesi kararlaştırılmıştır. 2006 yılında verilmeyen mazot desteği, seçim yılı olan 2007 de verilmeye başlanmış, ve günümüze kadar sürmüştür.

Çizelge 5. Mazot Desteği (TL/Dekar)

Ürün grubu	2008	2009
Süs Bit. Özel çayır mera ve orman emvali	1,8	2,0
Hububat, yem, baklagiller, yumru bit. Sebze, meyve	2,93	3,25
Yağlı tohum, endüstri bitkileri	5,4	5,5

Bir politika aracı olarak girdilere destek verilmesinin bazı üstünlükleri vardır. Bir kere üretim ile ilişkilidir, açığı olan ürünlerin üretimini teşvik eder, topluma maliyeti görece olarak düşüktür. Üreticilerin maliyetini düşürmesi bakımından hem üretici gelirine olumlu yansır hem de bu ürünü hammadde olarak işleyen sektörlerin rekabet gücünü olumlu etkiler. 1980'lerde tarımsal destekler içindeki payı % 30-40'larda olan girdi desteklerinin payı bu gün % 15'leri ancak bulmaktadır. Çizelge 6'da mazot ve gübre destekleri yıllara göre cari olarak verilmiş, söz konusu girdi desteklerinin toplam tarım destekleri içindeki payı da gösterilmiştir. Yine aynı çizelgede toplam tarım desteklerinin Gayri Safi Yurt İçi Hasıla içindeki payı da verilmiştir. Çizelgeden açıkça görülebileceği gibi toplam tarım destekleri Tarım Kanununun çıktığından bu yana hiçbir yıl kanunun öngördüğü gibi GSYİH'in % 1'i düzeyine ulaşamamıştır.

Çizelge 6. Cari Mazot Gübre ve Toplam Tarım Destekleri (Milyon TL)

	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Mazot desteği	311	355	410	0	480	492
Toplam destek içindeki payı (%)	11,1	11,5	11,1	0,0	8,6	8,5
Gübre desteği	0	0	270	0	345	352
Toplam destek içindeki payı (%)	0,0	0,0	7,3	0,0	6,2	6,1
Toplam destek	2804	3084	3707	4747	5555	5809
GSYİH içindeki payı	0,62	0,55	0,57	0,63	0,66	0,61
GSYİH	454781	559033	648932	758391	843178	950098

Çizelge 7 de bir önceki çizelgede cari olarak verilen destek miktarları 2003 sabit fiyatları ile verilmiştir. Çizelge açıkça göstermektedir ki mazot ve gübre için verilen toplam destekler reel olarak gerilemiştir. Toplam tarım destekleri 2003 ten 2009'a reel olarak yaklaşık %30 artmıştır. Gayri safi yurt içi hasıla da buna yakın oranda artmıştır.

Çizelge 7. Reel Mazot Gübre ve Toplam Tarım Destekleri (2003 fiyatlarıyla milyon TL)

	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Mazot desteği	311,0	309,9	337,9	0,0	340,4	309,6
İndeks	100,0	99,6	108,7	0,0	109,5	99,5
Gübre desteği	0	0	222,6	0,0	244,7	221,5
İndeks	-	-	100,0	0,0	109,9	99,5
Toplam destek	2804	2691,8	3055,6	3578,9	3939,4	3654,8
İndeks	100,0	96,0	109,0	127,6	140,5	130,3
GSYİH	454780,7	487940,1	534892,6	571766,3	597956,5	597771,6
İndeks	100,0	107,3	117,6	125,7	131,5	131,4

Tarımsal Finansman

Tarımsal alanda verimlilik ve etkinlik, kullanılan girdilerin artırılması ile mümkün olup, bu alanda temel girdilerin ve üretimin değerlendirilmesinde eksik olan sermaye unsurlarının tamamlanması yönüyle finansman kaynakları ve uygulamaları önem taşımaktadır. Tarımsal üretim sürecinde döner ve sabit sermaye unsurlarının karşılanmasında uygulanan kamu ve özel finansman politikalarının değerlendirilmesi gerekmektedir. Türkiye'de tarımın finansmanına yönelik çalışmalar, tarımsal kredi, tarımsal desteklemeler, hibe ve yardımlar şeklinde uygulanabilmektedir. Ancak uygulamaların sürekli değiştiği, bunda içsel etkenler dışında özellikle AB'ye uyum ve Dünya Ticaret Örgütü eksenindeki politikalar gibi dışsal etkilerin olduğu görülmektedir. Bu alanda 1990'ların sonunda başlatılan, tarımda yapısal uyum ve reform projesi ile değişim yaşanmıştır. Reform, tarıma aktarılan kaynakların miktarı ve içeriği değişmiş, bu durumla mevcut destekleme ve destekler yürürlükten kaldırılmıştır.

Türkiye'de 2008 yılında 6,9 Milyar TL olan Tarım ve Köyişleri Bakanlığı bütçesinin %79'u tarımsal desteklere ayrılmaktadır. Türkiye'de çalışan nüfusun yaklaşık %27'sinin istihdam edildiği tarımın GSYİH' ya katkısı 72.000.000 TL ile %8,9'iken, GSYİH'dan aldığı pay sadece %0,57'dir. Tarımda kişi başına düşen gelir 11.800 TL ile dünya pazarlarındaki üreticilere göre oldukça düşük bir değerdedir (Anonim 2008a, Anonim 2008b). Bu durum Türkiye'de uygulanan politikalarla tarıma düşük miktarlarda kaynak aktarıldığını ortaya koymaktadır. Aynı zamanda Türkiye'de tarımın dünya piyasalarında güçlenmesi ve rekabet edebilirliğinin sağlanması için de daha çok kaynağa gerek duyulduğuna da işaret etmektedir.

Genel olarak 1963 yıllarından bu yana planlı kalkınma dönemlerinde tarımsal finansman alanında uygulanan politika ve uygulamalarda 1990 yılına kadar ki süreçte kredi kaynaklarının yetersizliği ve kredi politikasının geliştirilmesine olan ihtiyaç vurgulanmıştır. Bu arada tarımsal kredi politikalarının belirlenmesinde ve etkin bir denetimin sağlanmasında T.C. Ziraat Bankası ve T.C. Tarım ve Köyişleri Bakanlığı işbirliğinin gerekliliğine değinilmiştir. Özellikle gübre, ilaç, tohumluk gibi girdilerin aynı olarak verilmesi benimsenmiş, uzun ve orta süreli yatırım kredilerinin işlerlik kazanmasının önemine değinilmiştir (Özçelik vd. 2005). Bu yıllarda üretici gelir ve yaşam düzeyini istikrarlı hael getirmek, tüketiciyi yüksek fiyatlarla karşı karşıya bırakmamak, aynı zamanda ihracat ürünlerinin rekabet şartlarını iyileştirmek üzere fiyat ve destekleme alımları konusunda seçici ve ölçülü olunacağı, iç ve dış pazarların devamlı olarak izleneceği destekleme alımları ve fiyat destekleri uygulanmıştır. Ancak arzulanan politikalar üretici gelirlerinde istikrarı sağlayamamıştır. 2000'li yıllardan sonra tarımda uygulanan destekleme ve fiyat politikalarının belirlenmesinde ana etkenlerden olan Dünya Ticaret Örgütü Anlaşması, Avrupa Topluluğu Ortak Tarım Politikası ve diğer uluslararası yükümlülükler üretim fazlasına neden olan desteklemelerden vazgeçilerek, üretimden bağımsız doğrudan gelir desteği gibi uygulamaların benimsenmesine neden olmuştur.

2008 yılından sonra doğrudan gelir desteği uygulamasından vazgeçilmesi sonucunda bir takım yeni destekleme uygulamaları ortaya konulmuştur. Bu uygulamaların etkinliği ancak ilerleyen dönemlerde görülebilecektir. Kendine özgü nitelikleri nedeniyle finansman sorunlarının aşılmasına yönelik desteklenmesi gereken tarım sektörü için önümüzdeki dönemlerde izlenecek politikaların etkinliği tarım sektörümüzün devamlılığı ve gelişimi için temel unsurlar arasında yer alacaktır (DPT 2007).

9. kalkınma planında ise temel politika, tarımsal işletmelerin uygun koşullarla finansman kaynaklarına erişimini kolaylaştırılacak ve bu kaynaklarda çeşitlilik sağlanacak amacı taşımaktadır. Tarım Kanunu temel alınarak üretimde verimlilik artışının sağlanmasında uygun finansman araçlarının geliştirilmesi ve yaygınlaştırılması benimsenmiştir. Tarımsal kredi sübvansiyonları ile destekleme ödemelerinin üreticilere T.C. Ziraat Bankası ve T.C. Tarım ve Köy işleri Bakanlığı gibi temel kanallardan ulaştırılması sağlanarak tarım sektörüne yönelik finansal hizmetler çeşitlendirilmektedir. Girişim sermayesi, mikro-kredi uygulamaları ve farklılaştırılmış girdi maliyetlendirme gibi yatırım, üretim ve istihdamı özendirici yeni araçlara sınırlı da olsa başvurulmaktadır.

Günümüzde tarımsal kredileme alanında T.C. Ziraat Bankası yanında Özel Bankaların faaliyetleri ile tarımın temel soruna yönelim dikkati çekmektedir (Güneş 2009). Son finansal krizlere

bağlı olarak kredi vadelerindeki uzatma gibi spot önlemler kredi alanında uygulanan politikalar olarak dikkati çekmektedir. Ancak tarım işletmelerinin gelişen uygulamalardan artarak yararlanmaları, düzenli organizasyon ve girdi maliyetlerindeki azalmaya bağlıdır. Bu arada temel girdi politikalarından yeterince yararlanmada, tarımın yıllarda beridir karşı karşıya olduğu yapısal sorunların çözümü gerekmektedir.

Türkiye'nin giderek azalan AB Katılım Öncesi Yardımları da etkin kullanarak, tarımsal işletmelerde ölçek büyüklüğünün artırılması yanında, başta üretim teknikleri ve üretim koşullarının iyileştirilmesi olmak üzere, tarım ve gıda işletmelerinin modernizasyon çabaları ve sanayi-tarım etkileşimini artırması sağlanmalıdır. Tarım ürünleri ihracatında rekabet gücünün artırılması için, ihracat destekleri ve eximbank kaynakları artırılarak dış ticarete konu ve markalı ürünlere yönelim sağlanmalıdır.

Sonuç

Girdi destekleri tarımsal desteklerin ihmal edilemez önemli bir parçasıdır ve tarım politikalarının başarısında diğer politika araçlarını tamamlayıcı bir rolü vardır. Girdi destekleri toplam destekler içindeki payı giderek azaldığı gibi reel olarak da gerilemektedir. Gübre ve mazot gibi fiyatları petrol fiyatları tarafından yönlendirilen girdilerdeki fiyat artışları üretimin sürdürülebilirliğini tehdit etmektedir üreticilerin dayanma gücünü zoramaktadır. Verilen desteklere bakıldığında üreticiye maliyetin çok küçük bir payı olarak kalmaktadır. Yetersiz olan bu girdi desteklerinin kullanılan girdi miktarına değil de alan bazlı verilmesi girdi kullanım miktarı üzerinde etkili olmamaktadır. Böylece üreticinin teknik ve ekonomik olarak etkin girdi kullanım düzeyi için motivasyonu sağlanamamaktadır. Oysa üreticilere bu girdileri daha ucuz sağlamanın kolay yolları vardır. Bu girdiler üzerindeki yüksek vergi yüklerinin hafifletilmesi ilk akla gelen pratik yoldur.

Kaynaklar

- Anonim, 2008/a. Tarım ve Köyişleri Bakanlığı Strateji ve Geliştirme Başkanlığı Verileri, Ankara.
- Anonim, 2008/b. Tarım ve Köyişleri Bakanlığı Tarımsal Üretim ve Geliştirme Genel Müdürlüğü, Veriler ve 2007 Yılı Faaliyetleri, Ankara.
- Dellal, İ., H. E. Özat, T. Özüdoğru, 2007. Tarımda Mazot Kullanımı ve Mazot Destekleri. Çalışma Raporu. Tarım Ekonomisi Araştırma Enstitüsü Yayın No: 163, Ankara.
- DPT 2007. 9. Beş Yıllık Kalkınma Planı (2007-2013) Çalışma Raporu, Ankara.
- DPT 2008, Temel Tarımsal Göstergeler, Ankara.
- Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı
http://www.enerji.gov.tr/index.php?dil=tr&sf=webpages&b=y_istatistik&bn=244&hn=244&id=398, 23.11.2009)
- Güneş, E. 2009. Türkiye'de Tarımın Kredilendirilmesindeki Gelişmeler ve Tarım Sektörüne Yansımaları, Tarım ve Köyişleri Bakanlığı Dergisi Türktarım, Mayıs-Haziran 187, 14-21, Ankara.
- Özçelik, A., E. Güneş ve M. M. Artukoğlu, 2005. Türkiye'de Tarımsal Kredi: Sözleşmeli Tarım ve Üretici Örgütleri Üzerinden Kredi Uygulamaları", Türkiye Ziraat Mühendisliği 6. Teknik Kongresi, 961-985, Ankara.
- TKB TÜGEM (<http://www.tugem.gov.tr/uploaddocument/d20909301.35445.81083.xlt>, erişim 19.11.2009)